

..... Σ Η Μ Α

Ο.- "Ποντιακοί ἀντίλαλοι". Λαογραφική ἐκπομπή του σταθμοῦ μας, πού μεταδίδεται κάθε Δευτέρα αὐτή τὴν ὥρα.

Κείμενο καὶ ἐπιμέλεια τοῦ συνεργάτη μας Στάθη Εύσταθιάδη.

~~Επίλερα ὁ Γάγκος Πετρόπουλος. Μουσική ἐπιμέλεια Ἰωάννη Κονοζίδη.~~
..... τὸ σῆμα σβήνει

Φίλοι ἀκροαταῖ, γιά τὸν Ποντιακὸν γάμο σᾶς μιλήσαμε σὲ περασμένη μας ἐκπομπή. Τὸν περιγράψαμε σὲ γενικές γραμμές, δίνοντας καὶ τὰ εἰδικά τραγούδια του. Σήμερα θά σᾶς παρουσιάσωμε ώρισμένα σημεῖα τοῦ γάμου, καθώς καὶ μερικούς σκοπούς, σύμφωνα μέ τὰ ἥθη καὶ τὰ ἔθη τῶν Ποντίων τοῦ Καυκάσου καὶ συγκεκριμένα τῆς περιοχῆς Κιδωνίας, γιά τὴν ὅποια ἀφιερώσαμε δυό ἐκπομπές, πού σ' αὐτές δώσαμε, μέ συντομίᾳ βέβαια, ιστορικά καὶ λαογραφικά της.

Καὶ πρῶτα ἀκοῦστε, φίλοι μας, τὸν ιδιότυπο σκοπό, πού παίζεται τὴν ὥρα τοῦ ἀποχωρισμοῦ τῆς νύφης ἀπό τοὺς δικούς της. Δένε χαρακτηριστικά στὸν λυράρη:

- Πατέξον τῇ νύφες τὸ πάρσιμον, κε ξέρτες; Τὸ Τουρκικόν τό μάρς.

Δέν ξέρουμε γιατί ἐπικράτησε γι' αὐτόν τὸν σκοπό ἡ δύνομασία: "Τουρκικόν μάρς". Πάντος μᾶς διαβεβαίωσαν οἱ γέροι, πώς οἱ Τούρκοι δέν τὸν εἶχαν καθόλου αὐτόν τὸν σκοπό. Εμεῖς ἔχομε ὑπ' ὄψιν μας, πώς τὸν ἵδιο τὸ σκοπό, μέ πολὺ μικρές διαφορές, τὸν συνηθοῦν οἱ "Ελληνες νησιῶτες". Ο ἔξαίρετος καθηγητής τῆς Βυζαντινῆς Μουσικῆς, ἐπιμελητής τῆς λαογραφικῆς ἐκπομπῆς: "Ελληνικοί ἀντίλαλοι" κ. Σίμων Καρᾶς τὸν ἔχει καταγράψει καὶ μᾶς τὸν παρουσιάζει ἀπό τις ἐκπομπές του. Καὶ οἱ νησιῶτες τὸν ἔχουν ως σκοπό τοῦ γάμου καὶ μάλιστα τὸν παίζουν κε αὐτοῖς τὴν ἴδια ἀκριβῶς ὥρα, ὅταν πάρουν τῇ νύφῃ.

..... ΛΥΡΑ

"Οιως ἀκοῦστε, πρόκειται γιά θλιβερό σκοπό, πού συγκινεῖ τόσο, ὥστε νά προκαλέσῃ τὸ ηλῦμα, ὅχι μόνο τῶν συγγενῶν, ἀλλά καὶ τῶν ξένων ἀκόμη.

..... ή λύρα σβήνει..... (ὕστερα ἀπό λίγα λεπτά).....

Θά σᾶς μιλήσωμε τώρα γιά μιά συνήθεια τοῦ γάμου, πού ναί όμορφιά ιρύβει, άλλα ναί τό νδημα τῆς καλῆς τάξεως τοῦ γάμου δίνει. Πρόκειται γιά τόν "στιχαριάτεν", πού τό δεύτερο δνομά του εἶναι ό "άλεπόν".

"Ο αγγελος, ό πληροφοριοδότης αύτος, πού ό ρόλος του έχει περισσότερη σημασία, δταν ή νύφη εἶναι άπος άλλο χωριό, θά ξεκινήσῃ ένωρίτερα γιά τό χωριό τῆς νύφης. "Αν κατορθώσῃ ναί μπή στήν αύλη τῆς νύφης, χωρίς νά τόν δούν, θά πάρη δῶρο. "Αν οχι, θά δώσῃ δῶρο. Μέ τόν έρχομό του ή παράταξη τῆς νύφης πληροφορεῖται, πώς σέ λίγο θά καταφτάσῃ ή παρέα τοῦ γαμπροῦ. "Ετσι γίνονται οι έτοιμασίες γιά τήν υποδοχή, χωρίς καμιά βιασύνη.

..... ΛΥΡΑ-ΤΡΑΓΟΥΔΙ

Κατά κανόνα ή στέψη γίνεται στό χωριό τῆς νύφης. Θελήσαμε νά έρευνήσωμε τούς λόγους σχετικά μ' αύτό. Μερικοί γέροι μᾶς εἶπαν χαρακτηριστικά:

- Πῶς ό κύριος στείλε τό κορίτσιον ατάστεφάνωτον σό χωρίον τή γαμπροῦ; Ατσάπα οι συμπεθέρης στεφανώνε; Έγώ αὖ νί στεφανώνω, πουθέν αὖ στείλατεν.

Αύτή ή στάση άβεβαιότητας πού παίρνει ό πατέρας τῆς νύφης γιά τή στέψη της, ξβαλε ναί έμας σέ άμφιβολία γιά τήν δρθότητα αυτῆς τῆς έρμηνείας. "Ομως γρήγορα έρρηξε φῶς στήν ύπόθεση ένας άλλος γέρος.

 - Γιόκι τσάνουμ, άτό κ' ξεν. "Ιστε ό κύριος τή κορίτσιος θέλει νά γίνεται τό στεφάνωμαν σ' έκεινού τό χωρίον, έπειδή τ' άλλο ζλεν ή χαρά θά γίνεται σή γαμπροῦ τό χωρίον.

"Η χαρά ναί τά ξεφαντώματα πρέπει νά μοιραστοῦν στά δυό χωριά. "Επειτα ηδήλωμε τή σιέψη, πώς τό νά στεφανωθῇ ή νύφη στό χωριό της, άποτελεῖ μιά τιμή για' αύτήν ναί γιά τό σπιτικό της. Τῆς πρέπουν τέτοιες τιμές, εἶναι τό άδύνατο φῦλο, πού άφοῦ δοκιμάζει τόσον πόνο γιά τόν άποχωρισμό άπό τούς γονιούς της, δέν εἶναι διόλου πολύ νά τῆς γίνη αύτή ή τιμή, νά στεφανωθῇ στό χωριό της ναί νά τήν καμαρώσουν πρώτα οι συγχωριανοί της, αύτοί, πού τήν ξέρουν άπος παιδούλα.

..... ΛΥΡΑ-ΤΡΑΓΟΥΔΙ

"Η συνήθεια νά άκολουθοῦν τή νύφη, ναί μετά τή στέψη, τ' άδελφια ναί τά ξαδέλφια της, δίνει πολύ συγκίνηση στούς παρευρισκομένους, ίκανοποιετ βαθιά τ' άνθρωπινά τους αισθήματα. Τ' άδελφια, " τά σπλαχνικά " άδελφια,

Θά δίνουν ικονιά της μέχρι νά τελειώσῃ δ γάμος." Επειτα θά της δώσουν τις πιο καλές εύχες, αλλά και συμβουλές καί θά την ἀποχωριστοῦν μέ σπαραγμένη καρδιά.

..... ΛΥΡΑ-ΤΡΑΓΟΥΔΙ

Θα διαφέρωμε τώρα τήν περίφημη συνήθεια..... τά γανόλια ή τά γανόνια. Τέσση ή συνήθεια έκτείνεται σ' όλο τόν 'Ελληνικό χώρο. Βγαίνει άκομη καί ἐκτός αύτού.

Νι τι λένε οι συνομιλητές μου γέροι γι' αύτήν.

- 'Ο γαμπρόν πλερών'σοι γονέοις τῆ νύφες γανόλια, γανόνια." Οσον ἔμορφος ἐν ή νύφε, ἀτόσον πολλά γανόλια πλερών'ό γαμπρόν.
Οὓς ἑκατόν εἴκοσ' ρούπλια πά εὑρέθεν γαμπρός π' ἐπλέρωσεν.

Πληρώνει δ γαμπρός στούς γονεῖς τῆς νύφης, γιά νά πάρη τή νύφη. Γιατί; Καὶ πάλι οι γέροι δίνουν τήν ἐρμηνεία:

- Τά παράδεις ἀτά δι' ἀτα δ γαμπρόν γιά τό " Ερύτ-χαχούν "

· Η φοάση εἶναι Τουρκική. Θέλει νά πῆ, πώς δ γαμπρός πληρώνει στούς γονεούς τό δικαίωμα ή τό δῶρο γιά τό μητρικό γάλα, πού βύζαξε ή νύφη ώς νήπιο.

..... ΛΥΡΑ-ΤΡΑΓΟΥΔΙ

· Εδώ κλείνει ή ἐκπομπή μας. Σᾶς παρουσιάσαμε σήμερα μερικές ἀπό τις συνήθειες τοῦ γάμου, καθώς καί σκοπούς καί τραγούδια κατά τήν Ποντιακή ἔθιμοτυπία τοῦ Καυκάσου καί συγκεκριμένα τής περιοχῆς Κιλότιας, ἔτσι, ὅπως μᾶς τά εἶπαν γέροι καί γριές τοῦ τόπου αύτοῦ, πού τώρα κατοικοῦν στό χωριό Ποντικερασιά τοῦ Κιλκίς. Τούς εύχαριστούμε, μαζί καί ἐσᾶς, ἀγαπητοῖς ἀκροαταῖς, πού μᾶς ἀκοῦτε.

..... ΣΗΜΑ

· Επειδόση ή λαογραφική ἐκπομπή τοῦ σταθμοῦ μας:

" Ποντιανοὶ ἀντίλαλοι " .

..... τό σῆμα σβήνει

Σ. Δ. Λ. μαρτίνος
Επίκουρη Καθηγήτρια